

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ

A felemelkedő Európáról szóló áttekintés legfőbb célja az, hogy hozzájáruljon annak az új korszaknak a közgazdaságtanához, amiben már nem a szocializmus öröksége határozza meg az emberek gondolkodását, a formális és az informális intézmények működését, így a gazdaságot és a társadalmat sem. A rendszerváltozásnak vége, legalábbis abban a sajátos értelemben, ahogy ezt a reform és a forradalom közti, minőségi átalakulás értelmében a társadalomtudományi irodalom bevezette/Ash,1997é Kis, 1996/.

Mit állítunk és mit nem állítunk e tétellel? Állítjuk, hogy miközben Közép- és Kelet-Európa gazdaságai még messze vannak az EU fejlettségi szintjétől, még hozzá nem is csupán minőségi értelemben, és a teljes jogú tagság ellenére, fejlődésükre másfél évtized után immár nem az egykori szovjet modell és annak reformváltozatai által rájuk hagyott problémakör a meghatározó. Ellenkezőleg: a sikeresek fejlődése inkább a fölzárkózó országok más csoportjával mutat hasonlóságot, mint például Írország, Portugália, Tajvan, Dél-Korea, Chile, Izrael vagy Mexikó. Másfelől ez egyáltalán nem jelent könnyebbséget: az évtizedeken át háttérbe szorult fejlődési, technológiai, pénzügyi, és nem utolsósorban társadalmi versenyképességi kérdések új fényben, újult erővel tolnak előtérbe. Azok a politikai erők, amelyek nem tudnak vagy nem akarnak megbirkózni a transznacionalizálódás új kihívásaival, rendre a történelem süllyesztőjébe kerülnek.

Másfelől a posztoszocialista átalakulás második, nagyobb csoportjában olyan országok és proto-országok találhatók, ahol az átalakulás és a fejlődés alapkérdései épp úgy rendszerszerűen megoldatlanok, mint ahogy a földgolyó legtöbb országában ez a helyzet. Az ENSZ millenniumi fejlesztési céljai/irodalom,2004/ azt tűzték ki célul, hogy megfelezzön a napi egy dollárnál kevesebből élők száma. S miközben ez a cél mai ismereteink szerint teljesülőben van/Ravallion,2003/, ugyanezen elemzésből az is kitűnik, hogy a szegénységtől eltérő egyenlőtlenség nem csökken, hanem még nő is, országok szintjén immár 22-szeresére tágulva. Ez pedig arra utal, hogy a gyengénfejlettség és az elégtelen gazdasági gyarapodás még sokáig és sok ország számára, sőt az egész emberiség számára kihívást fog jelenteni. Ez utóbbi kérdések tárgyalása külön elemzés tárgya lehet/ld Szentés,2004/, a jelen kötet eredendően az átalakulásban sikeres országok tapasztalatait próbálja világ gazdasági összefüggésbe helyezni, kiemelve a fejlődés új kihívásait, amit a nemzetközi pénzrendszer, a nemzetközi szabályozás és az infokommunikációs forradalom/ICT/, valamint az EU átalakulása együttesen jelent.

A jelen kötet eredeti változata angol nyelven született, mert a benne tárgyalt kérdések a közgazdaságtan világpiacának égető, nyitott kérdéseiről szólnak, és magam is a nemzetközi eszmecseréhez kívántam hozzájárulni. Ugyanakkor – Bessenyei nyomán – tudjuk, hogy „egyetlen nép sem lett naggyá más nyelven, csak a magáén”, és ez egyfajta kötelezettséggé teszi azt, hogy felismeréseinket a hazai szakmai és szélesebb közélet szereplői számára is közvetlenül hozzáférhetővé tegyük. A jelen kötet a gondolatmenet megtartásával a legszükségesebb javításokkal és magyarításokkal közvetlenül a magyar

nyelvű tudományos vérkeringésbe kapcsolódik, remélve és ösztönözve azokat a vitákat, eszmecseréket és további elemzéseket, amiket reményeim szerint ez a kötet kiválthat.

A magam részéről a skandináv és a közép-európai hagyományokat követve feladatomnak tartom a közvélemény alakítását és a közélet homlokterében álló vitákban a pártatlan, tárgyilagos tájékoztatást. Ez a kötet azonban tudományos munka, a lehetőség szerint távol kíván maradni a politikai erők és az ideológiai áramlatok által tematizált kérdésektől. Nyilván minden társadalomtudományi munkában van értékrend, és lehet az elemzéseknek sugallata, politikai töltete. Például amikor az EU Stabilitási és Növekedési Egyezményéről szóló gondolatokat először megfogalmaztam egy hollandiai konferencia résztvevői számára, meg voltam róla győződve, hogy a téma voltaképp lerágott csont, és csak a közelgő uniós csatlakozás ad neki egyfajta időszerűséget, azt is inkább közéleti, semmint közgazdasági értelemben. Az azóta eltelt idő során azt tapasztaltam, hogy egymást érik a konferenciák a témában, nemzetközi együttműködésben tanulmánykötet is született róla/Szapáry –von Hagen, szerk,2004/, sőt az EU legfelsőbb döntéshozó szervei, a Tanács és a pénzügyminiszterek tanácsa, az Ecofin is rendszeresen, legmagasab szinten és szüntelenül foglalkozik az Egyezmény/továbbiakban SGP/ átalakításának, átértelmezésének, alkalmazási gyakorlatának megváltoztatásával/ -ld. *Finianial Times*, 2005.márc.9 a különféle álláspontokról és fordulatokról/.

Ma is azt gondolom, hogy közgazdaságtani értelemben az említett viták kevés újdonságot hoztak, főleg az elmélet számára. Az azonban kézzel foghatóvá válik e példán, hogy releváns közgazdaságtant művelni igencsak nehéz anélkül, hogy az egyes megállapítások – érdek- és értékrendek keresztüzébe kerülve – át ne itatódnának egyfajta politikai tartalommal. A magam részéről ennek tudatában is törekszem a tárgyszerűsége, a kiegyensúlyozottságra, és arra, hogy az e könyvben megfogalmazott gondolatok annyira időtállóak legyenek, amennyire egy, a gyorsan változó gyakorlat és a néha paradigmaváltásoktól sem mentes elmélet ezt egyáltalán lehetővé teszi. Örülök neki, ha különféle háttérű és beállítódású olvasók veszik kézbe a művet, ötleteket merítenek belőle, vitára is érdemesnek tartják, továbbgondolják, netán megcáfolják a benne foglaltakat. Ez a tudományos kutatás és a felsőoktatás művelőjének hivatása, és mindeme reakciók együttesen viszik előre a világ megértését, megismerését, esetleg javítását/ha másal nem, az egyszer már elkövetett hibák megisméltését kerülve/.

Mindezért köszönettel tartozom az Akadémiai Kiadónak, hogy vállalkozott a magyar nyelvű kiadás elkészítésére, gondozására és forgalmazására. Remélem ennek révén a hazai és a határon túli magyar tudományosság egy újabb területen szerez olyan ismeretanyagot, ami igaz, időtálló és továbbgondolható.

Budapest, 2005.szeptember 31.

Csaba László